

# ПОВІТРЯНЕ, КОСМІЧНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

DOI: 10.18372/2307-9061.69.18298

УДК 342.9(045)

**Д. О. Беззубов,**

доктор юридичних наук, професор

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7183-5206>

**Є. А. Горбань,**

доктор філософії в галузі права

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3951-8922>

## ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ГУМАНІТАРНОЇ СКЛАДОВОЇ АВІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Національний авіаційний університет  
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна  
Державний університет інфраструктури та технологій  
вул. Кирилівська, 9, 04071, Київ, Україна  
E-mails: [dbezzubov@ukr.net](mailto:dbezzubov@ukr.net), [horbanyevhen@ukr.net](mailto:horbanyevhen@ukr.net)

***Метою** статті є встановлення правових засад забезпечення безпеки авіації з позицій гуманітарної складової, окреслення моделей забезпечення авіаційної безпеки, розроблення проблеми гуманітарної складової авіаційної безпеки. **Методи дослідження:** в ході роботи використано основні наукові методи формальної логіки, системного аналізу та метод класифікацій. Метод системного аналізу застосовано відповідно для визначення спеціальних та загальних механізмів забезпечення авіаційної безпеки. Метод формальної логіки дозволив визначити наукові погляди на проблеми авіаційної безпеки. Метод класифікації дозволив визначити шляхи подальшого удосконалення інституційних основ адміністрування забезпечення авіаційної безпеки. Метод прогнозування дозволив окреслити шляхи удосконалення гуманітарної складової авіаційної безпеки. Метод моделювання дозволив визначити місце і роль гуманітарних елементів у системі забезпечення авіаційної безпеки. **Результати:** дослідження питання правових засад адміністрування підвищення забезпечення рівня авіаційної безпеки є частиною дослідження проблем прикладної науки, філософії права, господарського та авіаційного права. Результати дослідження, викладені в даній науковій статті, дозволяють визначити подальші кроки в дослідженні проблем розвитку юридичної науки та гуманітарної складової забезпечення авіаційної безпеки. **Обговорення:** проблеми підвищення рівня авіаційної безпеки є прикладними з позиції розвитку філософії права та авіаційного права; проблеми гуманітарної складової авіаційної безпеки дозволяють стверджувати про існування «гуманітарної складової авіоніки», до змісту якої відноситься юридична наука.*

***Ключові слова:** авіація; авіоніка; авіаційна безпека; організація; система управління; адміністрування безпеки.*

**Постановка проблеми та її актуальність.** Одним із основних елементів розвитку національної транспортної системи є авіація та авіаційна діяльність. Така діяльність передбачає розвиток авіації як складового елемента економіки

країни та елемента міжнародної співпраці. Головним елементом забезпечення стійкого розвитку авіації є забезпечення безпеки авіації в динаміці розвитку галузі та авіаційної безпеки як

ключового компоненту в авіаційних перевезеннях.

У забезпеченні авіаційної безпеки поєднуються технічні, технологічні, психологічні та правові елементи, які становлять більшу частину діяльності відповідних служб та відділів авіаційних підприємств. Для гарантування високої якості забезпечення авіаційної безпеки з позицій авіаційних перевезень потрібно здійснювати міждисциплінарні дослідження проблеми безпеки авіації.

На сьогоднішній день досконало і глибоко досліджена проблема авіаційної безпеки з позицій авіоніки. Визначено технологічні стандарти та процедури підготовки цивільного повітряного судна до рейсу, проведення огляду на стан технічної придатності, а також стандарти діагностики бортових систем і електроніки цивільного повітряного судна. Це безумовно є основною складовою з позицій забезпечення льотної придатності цивільного повітряного судна. Але статистика льотних інцидентів та катастроф свідчить про наявність другої складової, яка частково досліджується або лише формально враховується – це діяльність екіпажу цивільного повітряного судна. Така діяльність вміщує в себе гуманітарну складову льотної авіаційної безпеки, а саме психологію, педагогіку, філософію, право.

**Аналіз досліджень і публікацій з проблеми.** Окремі аспекти цієї проблематики були предметом дослідження українських учених О.Ф. Андрійко, Д.О. Беззубова, А.С. Бичкова, В.Д. Гавловського, В.Д. Гвоздецького, Р.О. Герасимова, С.Т. Гончарука, О.А. Гусар, Н.В. Дараганової, І.А. Дідовської, О.В. Дудник, Є.К. Єряшова, Г.Г. Забарного, О.О. Золотар, Р.А. Калюжного, В.В. Коспицького, В.К. Колпакова, Ю.В. Макаренка, В.Й. Развадовського, В.І. Рижного, А.О. Собакаря, І.М. Сопілко, С.Г. Стеценка, А.В. Філіпова, В.С. Цимбалюка, О.Ю. Шереметьєвої та ін.

Проте слід констатувати, що сучасний стан вивчення організаційно-правових засад забезпечення безпеки польотів на авіаційному транспорті вимагає принципово нових рішень, розуміння та забезпечення, а також удосконалення нормативної бази. Ці напрями забезпечення безпеки польотів дозволяють звернутися до організаційно-правової складової соціології, філософії та

власне системи гуманістичних технологій у сфері авіації.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У системі забезпечення авіаційної безпеки важлива роль відведена науці авіоніки, яка є сукупністю знань про електронне обладнання повітряного судна, його функціонування, взаємодію та безперебійність функціонування.

Будь-яке обладнання сучасного літака цивільної авіації керується та контролюється за допомогою електронних пристроїв. Зліт, політ за маршрутом та посадка виконуються за допомогою великої кількості різних електричних систем. Електронне обладнання забезпечує функціонування всієї авіатранспортної системи. Термін «авіоніка» походить від двох слів «авіація» та «електроніка», що дослівно означає будь-яке електричне обладнання, що застосовується в авіаційній техніці [1, с. 7].

У розумінні філософії буття складається з декількох елементів, що можливо розглянути з позицій життя людини – це матеріальні речі, які є у людини (знаряддя праці та оточуюче середовище) та активне використання цих речей для блага себе та інших людей [2, с. 145].

Визначаючи авіаційну безпеку, потрібно використовувати декілька напрямів для аналізу, а саме аналіз чинних нормативних актів та аналіз поглядів вчених в галузі авіації. Розуміння категорії авіаційна безпека дозволить визначити інші складові цього поняття, крім технічної та педагогічної складової.

У діючому нормативному полі України основним нормативно-правовим актом, який регулює діяльність авіації є Повітряний кодекс України, прийнятий ще у 2011 році [3].

Стаття 1 ПКУ дає визначення: «авіаційна безпека - захист цивільної авіації від актів незаконного втручання, який забезпечується комплексом заходів із залученням людських і матеріальних ресурсів» [3].

Частина 1 статті 10 ПКУ визначає, що безпека авіації складається з безпеки польотів, авіаційної безпеки, екологічної безпеки, економічної та інформаційної безпеки [3].

Відповідно до п. 21 ч. 1 ст. 1 ПКУ безпека польотів як складова частина безпеки авіації –

це «стан, за якого ризик шкоди чи ушкодження обмежений до прийняттого рівня» [3].

Отже, безпека авіації з нормативної позиції – це комплексне правове явище, що охоплює декілька сфер функціонування повітряної галузі, складається із п'яти основних напрямів та визначає за мету збереження льотної придатності повітряного судна. Разом із тим, окремо можна розглядати управління механізмом забезпечення безпеки в діяльності авіації [4; 11].

Юридична складова безпеки авіації регулюється чинним Повітряним кодексом України, який забезпечує всі адекватні правові механізми забезпечення авіаційної безпеки.

Такими механізмами є: перше – це компетенції спеціального органу виконавчої влади, а саме Державної авіаційної служби України; друге – наявність нормативної бази національного та міжнародного рівня щодо регулювання правил і процедур авіаційної безпеки (Закон України «Про транспорт», Повітряний кодекс України, Правила і процедури ІКАО); третій – це системна діяльність щодо підготовки та навчання екіпажів для підвищення рівнів авіаційної безпеки.

Юридичний аналіз статей розділу II ПКУ дає підстави зробити наступні висновки. Перш за все, державне регулювання діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України полягає у формуванні державної політики та стратегії розвитку і забезпеченні реалізації державної політики розвитку авіації України Президентом та Кабінетом Міністрів України відповідно до Конституції та законів України.

Це цілком відповідає одному із завдань Державної авіаційної служби України – внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору. По-друге, державне регулювання діяльності в галузі цивільної авіації полягає у реалізації державної політики і стратегії розвитку авіації України та його здійсненні уповноваженим органом з питань цивільної авіації за такими напрямами:

- здійснення комплексних заходів щодо регулювання польотів, авіаційної, екологічної, економічної та інформаційної безпеки;

- створення умов для розвитку авіаційної діяльності, повітряних перевезень та їх обслуговування, виконання авіаційних робіт та польотів авіації загального призначення;

- організація використання повітряного простору України;

- представництво України в міжнародних організаціях цивільної авіації та у міжнародних відносинах з питань цивільної авіації.

Зазначені напрями реалізуються уповноваженим органом з питань цивільної авіації шляхом:

- розроблення, прийняття та впровадження авіаційних правил України;

- сертифікації суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності;

- ліцензування господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів та/або вантажів повітряним транспортом та надання прав на експлуатацію повітряних ліній і призначень авіаперевізникам;

- здійснення постійного нагляду та інспектування дотримання встановлених законодавством, у тому числі авіаційними правилами України, вимог.

Не вдаючись у дискусію щодо нормативного забезпечення безпеки авіації, констатуємо наявність технічної складової як переважного елемента забезпечення авіаційної безпеки.

Погляди вчених на проблему авіаційної безпеки мають вектори їх наукових та практичних пошуків. Однак всі вони виходять із певної константи: авіаційна безпека – це активна цілеспрямована діяльність, метою якої є збереження льотної придатності повітряного судна та життя і здоров'я всіх учасників льотної діяльності (пасажирів, екіпажу, обслуговуючого персоналу).

Наукова складова авіаційної безпеки дає можливість виокремити дві складових у забезпеченні авіаційної безпеки: перша складова – це класична позиція, тобто забезпечення безперебійної роботи всіх механізмів та електронного обладнання цивільного повітряного судна; друга складова – це додаткова складова, тобто комплекс узгоджених, регламентованих дій щодо підготовки екіпажу та безпосереднього здійснення польоту.

У системі забезпечення авіаційної безпеки недооціненим фактором залишається «людський фактор», тобто фактор використання та експлуатації повітряного судна екіпажем, що несе в собі ризики та небезпеки помилок або небезпеки невірної оцінки ситуації.

Як переконливо свідчить статистика останніх років, у світовій авіації відсоток аварій та льотних інцидентів, що пов'язані із помилками екіпажу повітряного судна, складає переважну більшість, у порівнянні з технічними відмовами або факторами збоїв програмного забезпечення [5].

Одним із напрямів розвитку сучасної філософії є гуманотехнології. Цей термін поки не знайшов адекватного відображення в науці, тому ми подаємо визначення цієї категорії з позицій науки права та авіаційної безпеки. Гуманотехнології – це напрям дослідження проблем місця і ролі людини в сучасному світі електронних пристроїв, система поглядів і уявлень про необхідність гармонізації та удосконалення механізмів впливу на стан людини через використання різних пристроїв. У системі забезпечення авіаційної безпеки гуманотехнології відіграють місце гармонізації між технічними засобами та психологічними станами учасників льотної діяльності з метою недопущення виникнення позаштатних ситуацій та адекватного реагування на них. Застосування цього елемента дозволяє поєднати авіоніку як класичний напрям забезпечення безпеки авіації та гуманітарну складову такої діяльності.

У нашому дослідженні, з урахуванням вищесказаного, ми пропонуємо головний елемент забезпечення авіаційної безпеки, а саме категорію «авіоніка», розділити на дві складові: перша – технічна (класична авіоніка) – це забезпечення авіаційної безпеки шляхом контролю за технічними засобами літака та їх функціонуванням; друга складова – гуманітарна (додаткова авіоніка) – це сукупність усіх елементів активного застосування технічних засобів повітряного судна екіпажем повітряного судна та зниження ризиків, загроз і небезпек льотних інцидентів шляхом вивчення і запровадження гуманітарних методів.

Основними елементами гуманітарної авіоніки, на наш погляд, є: а) право – як система формальних дозволів і заборон використання повітряного судна та простору для здійснення польоту; б) управління – стан взаємодії служб, відділів та екіпажу з метою забезпечення безпеки польоту; в) психологія – вивчення і забезпечення психологічних чинників, які впливають на діяльність екіпажу повітряного судна під час виконання льотного завдання [6]; г) педагогіка – механізми навчання екіпажів повітряних суден; д) філософія та соціологія – елементи оточуючого світу та об'єктивної реальності, що впливають на діяльність екіпажу повітряного судна, «екзистенційні загрози та небезпеки», категорії оточуючого світу, що не можуть бути формально регульовані та вимірні, але впливають на стан виконання льотного завдання.

У системі гуманітарної авіоніки потрібно виділити декілька основних принципів функціонування даної категорії: 1) принцип адекватності – забезпечення авіаційної безпеки заходами, які чітко мають місце та є найбільш ефективними щодо конкретного виду загроз; 2) принцип пріоритету цінностей людського життя – основним споживачем послуги перевезень в авіації виступає людина, її життя і здоров'я є частиною безпеки авіації; 3) принцип системності – діяльність щодо забезпечення безпеки авіації повинна носити постійний ефект в часі і просторі; 4) принцип компетентності – забезпечення безпеки авіації повинно здійснюватися з урахуванням знань, умінь і навичок окремих посадових осіб та виключати дублювання діяльності.

З позиції прикладної науки сукупність знань і навичок у сфері авіації має назву «авіазнавство» - це структуровані знання та компетенції в сфері цивільної авіації, що мають використовуватись для ефективного забезпечення авіаційної безпеки.

У цьому напрямі пропонуємо наступний аналіз гуманітарної складової авіоніки: 1) право (правова авіоніка) – це система формальних дозволів і заборон на використання цивільного повітряного судна, його компонентів та технічної (електронної) складової з метою виконання екіпажам цивільного повітряного судна льотного завдання та регламентовані допуски членів ЦПС

до виконання льотного завдання; 2) психологія (психологічна авіоніка) – це напрям дослідження активної мозкової та психофізичної діяльності членів екіпажу ЦПС під час виконання льотного завдання, аналіз комплексу прийнятих рішень в стандартних ситуаціях та ситуаціях загроз, ризиків і небезпек ЦПС; 3) економіка (економічна авіоніка) – забезпечення безпеки здійснення польоту економічними важелями, які пов'язані з льотною діяльністю; 4) управління (управлінська авіоніка) – поєднання всіх компетенцій та знань і вмінь управлінського персоналу на авіаційному транспорті з метою ефективного використання льотної придатності ЦПС та забезпечення безпеки ЦПС.

Основні методи забезпечення авіаційної безпеки з позиції гуманітарної авіоніки – це засоби і механізми забезпечення безпечного простору використання механізмів і електроніки для здійснення льотного завдання.

Такими методами, на нашу думку є: 1) юридичний метод – дозволи і заборони; 2) економічний метод – метод фінансового та матеріального забезпечення служб і відділів щодо безпеки ЦПС; 3) науково-педагогічний метод – метод досліджень та наукових обґрунтувань; 4) психологічно-емоційний метод – група методів психологічного впливу на позитивні емоційні елементи екіпажу ЦПС.

Основними напрямами забезпечення авіаційної безпеки через методи можливо визначити наступним чином: юридичний метод забезпечення авіаційної безпеки – через правові механізми національного та міжнародного рівня; економічний метод передбачає застосування фінансових та банківських механізмів своєчасного фінансування авіаційних компаній з метою своєчасної діагностики та виявлення технічних проблем, постійний огляд повітряного судна та своєчасний ремонт; науково-педагогічний метод передбачає визначення та забезпечення напрямів досліджень авіаційної безпеки в різних галузях наук (у тому числі правові, соціальні та філософські), професійна підготовка персоналу в сфері авіації, перепідготовка та підвищення кваліфікації за окремими програмами в сфері авіаційної безпеки; психологічно-емоційний метод передбачає своєчасні психологічні тренінги,

моніторинг психологічного стану екіпажу ЦПС, аналіз проблемних психологічних позицій та діяльність з їх своєчасного усунення.

Функції гуманітарної авіоніки – це всі елементи, що створюють прикладний базис для досліджень не технічного напрямку в безпеці авіації. За логікою дослідження виділяємо: *основні функції* – забезпечення (всі напрями використання матеріальних ресурсів з метою забезпечення безпеки авіації), систематизація (знань умінь і навичок в сфері авіаційної безпеки з метою видання єдиних нормативних стандартів, правил і процедур), стимулювання (діяльність щодо створення перспектив дослідження проблеми безпеки авіації з позицій гуманітарної складової); *додаткові* – це попереджувальна (забезпечення виявлення та усунення ризиків, загроз і небезпек гуманітарного характеру в сфері авіаційної безпеки) та культурологічна (підвищення культури безпеки всіх учасників льотного процесу) функції забезпечення авіаційної безпеки. В сукупності ці функції формують простір безпечного використання всіх механізмів і елементів в льотній діяльності.

У подальшій діяльності щодо наукового розроблення проблеми правового складника гуманітарної складової потрібно окреслити декілька перспективних моментів, таких як: 1) філософське опрацювання проблеми правового забезпечення авіаційної безпеки – це виокремлення юридичних «гуманотехнологій» забезпечення авіаційної безпеки; 2) правове забезпечення авіаційної безпеки з позицій науки філософії права – фактично визначення терміну «avius», де av – це авіація, а ius – це право (латинський варіант); 3) соціологія авіаційної безпеки – це дослідження проблеми поведінки різних соціальних груп в умовах користування авіаційним транспортом.

Сукупність цих складових дозволяє стверджувати про важливість гуманітарної складової в системі забезпечення авіаційної безпеки. Юридична складова є фундаментальною, оскільки вона фактично закріплює новітні розробки і впровадження на рівень офіційного застосування та їх обов'язковості до виконання.

Зрозуміло, що в рамках одного дослідження неможливо охопити всі елементи комплексного

явища авіаційної безпеки, але прикладні засади дослідження гуманітарних складових авіаційної безпеки та авіоніки, на наш погляд, є перспективними з позицій розвитку авіації.

**Висновки.** Один із основних елементів авіаційної галузі – забезпечення безпеки польотів та формування безпечного простору використання цивільних повітряних суден. Юридична складова забезпечення авіаційної безпеки передбачає удосконалення правових механізмів забезпечення авіаційної безпеки та імплементацію міжнародних правил і процедур щодо даного напрямку. Формування якісних наукових складових забезпечення безпеки польотів – це основа підвищення рівня культури використання повітряного простору та формування ідеальної моделі використання цивільного повітряного судна з позицій безпечності. Система аналізу напрацювань у сфері безпеки авіації дозволяє виокремити гуманітарну складову в діяльності забезпечення авіаційної безпеки. Створення нового напрямку – гуманітарна авіоніка є процесом виокремлення і детального дослідження процесів використання не тільки конкретного цивільного повітряного судна, а й всього повітряного простору.

### Література

1. Калюжний Р.А. Форми та методи адміністративно-правового забезпечення безпеки авіаційних перевезень. *Наше право*. 2012. № 1. Ч. 1. С. 36–42.
2. Bezzubov Dmitriy, Dobkina Kateryna, Klyuyeva Yevgeniya, Podolian Yuliia, Starodubova Olga. Investment security of aviation enterprises in the current conditions of the development of the world economy. *Brazilian Journal of Law and International Relations*. E-ISSN: 2316-2880, Vol 6, No 39 (2023), page 060845. Barhtouse L. Risk assessment – ecology / Barhtouse L., Suter G. Mech. eng. 1984. 106. № 11. P. 36–39.
3. Повітряний кодекс України від 19 трав. 2011 р. № 3393-VI. *Офіційний вісник України*. 2011. № 46. Ст. 1881.
4. Беззубов Д.О., Куц К.С. Авіаційний бенчмаркінг в системі підготовки фахівців в галузі права. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Пові-*

*тряне і космічне право»*. 2022. № 4 (65). С. 9-16. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.65.17033>

5. Дараганова Н.В. Правове регулювання діяльності екіпажу повітряного судна України: навч. посіб. Київ Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. 96 с.

6. Bezzubov D.O., Huseinova F.E. Legal Principles of Ensuring mental stability of Aircrews of civil Aircraft. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2022. № 3 (64). С. 9-15. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.64.16870>

### References

1. Kaliuzhnyi R.A. Formy ta metody administratyvno-pravovoho zabezpechennia bezpeky aviatsiinykh perevezen. *Nashe pravo*. 2012. № 1. Ch. 1. S. 36–42.
2. Dmitriy Bezzubov, Kateryna Dobkina, Yevgeniya Klyuyeva, Yuliia Podolian, Olga Starodubova. Investment security of aviation enterprises in the current conditions of the development of the world economy. *Brazilian Journal of Law and International Relations*. E-ISSN: 2316-2880, Vol 6, No 39 (2023), page 060845. Barhtouse L. Risk assessment – ecology / Barhtouse L., Suter G. Mech. eng. 1984. 106. № 11. P. 36–39.
3. Povitrianyi kodeks Ukrainy vid 19 trav. 2011 r. № 3393-VI. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2011. № 46. St. 1881.
4. Bezzubov D.O., Kuts K.S. Aviatsiinyi benchmarkinh v systemi pidhotovky fakhivtsiv v haluzi prava. *Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Yurydychnyy visnyk «Povitryane i kosmichne pravo»*. 2022. № 4 (65). S. 9-16. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.65.17033>
5. Darahanova N.V. Pravove rehuliuвання diialnosti ekipazhu povitrianoho sudna Ukrainy: navch. posib. Kyiv: Vyd-vo Nats. aviats. un-tu «NAU-druk», 2009. 96 s.
6. Bezzubov D.O., Huseinova F.E. Legal Principles of Ensuring mental stability of Aircrews of civil Aircraft. *Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Yurydychnyy visnyk «Povitryane i kosmichne pravo»*. 2022. № 3 (64). S. 9-15. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.64.16870>

## ORGANIZATIONAL AND LEGAL FOUNDATIONS OF THE HUMANITARIAN COMPONENT OF AVIATION SECURITY

National Aviation University  
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine  
State University of Infrastructure and Technologies  
Kyrylivska str., 9, 04071, Kyiv, Ukraine  
E-mails: dbezzubov@ukr.net, horbanyevhen@ukr.net

*The purpose of the article is to consider the issue of legal principles regarding the problems of ensuring aviation security from the standpoint of the humanitarian component, outline the models of ensuring aviation security and aviation security, and develop the problem of the humanitarian component of aviation security.*

***Research methods:** the main scientific methods of formal logic, system analysis and the classification method were used during the work. The method of system analysis is applied accordingly to determine special and general mechanisms for ensuring aviation safety. The method of formal logic made it possible to determine scientific views on the problems of aviation safety. The method of classifications made it possible to determine the ways of further improvement of the institutional foundations of the administration of aviation security. The forecasting method made it possible to outline ways to improve the humanitarian component of aviation security. The modeling method made it possible to determine the place and role of humanitarian elements in the aviation security system. **Results:** the study of the issue of the legal foundations of the administration of increasing the level of aviation safety is part of the study of the problems of applied science, philosophy of law, economic and aviation law. The results of the research presented in this scientific article make it possible to determine further steps in the study of the problems of the development of legal science and the humanitarian component of ensuring aviation security. **Discussion:** the problems of increasing the level of aviation safety are applied from the standpoint of the development of the philosophy of law and aviation law; problems of the humanitarian component of aviation security allow us to assert the existence of a «humanitarian component of avionics».*

***Key words:** aviation; avionics; aviation safety; organization; management system; safety administration.*

*Стаття надійшла до редакції 08.12.2023*